

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 9 Sayı/Issue 23 Aralık/December 2020 s. 368-378
DOI:http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut369
Mainz-Almanya/Germany

Araştırma Makalesi/ Research Article

Nahit Sırrı Örik'in *Kıskanmak* Adlı Romanında Bir Kurban Olarak Düşkün Kadın

Debauched Woman As A Victim in Nahit Sırrı Örik's Novel to Jealous

Öz

Nahit Sırrı Örik'in *Kıskanmak* adlı romanında başta Seniha olmak üzere roman kişilerinin kötücül duygularla genç ve güzel bir kadın olan Mükerrerem'i nasıl felakete sürüklediği ortaya konmuştur. Bu kişilerin içinde Seniha, kötülüğün merkezinde durur. Bu nedenle onun ruhsal dünyasını anlayabilmek için "Schadenfreude" ve "schadenfroh" kavramlarından yararlanılmıştır. Çünkü Seniha, Halit'in başına gelen her talihsiz durumda "Schadenfreude" ile dolmaktadır. Başta Seniha olmak üzere bütün yakın çevresinin tecrübesiz Mükerrerem'in zaaflarından yararlandığına dikkat çekilmiştir. Halit eşine karşı ilgisiz ve özensizdir. Seniha, Halit'in hayatını altüst etmek için Mükerrerem'in genç ve yakışıklı Nüzhet'le yakınlaşmasına sinsice yardımcı olur. Nüzhet ise Mükerrerem'i kendisine zevk aracı yapar. Bu süreçte Mükerrerem, eşlikten, metresliğe oradan konsomatrisliğe doğru statü kaybı yaşayarak toplum içindeki saygınlığını giderek kaybeder.

Anahtar kelimeler: düşkün kadın, Nahit Sırrı Örik, roman, Schadenfreude, Schadenfroh.

Abstract

In Nahit Sırrı Örik's novel named *Kıskanmak*, it is revealed how the characters of the novel, especially Seniha, dragged Mükerrerem, a young and beautiful woman, to disaster. Among these people, Seniha stands in the center of evil. In this respect, the concepts of "Schadenfreude" and "schadenfroh" were used to understand his spiritual world. Because Seniha is filled with "Schadenfreude" in every unfortunate situation that happened to Halit. It was pointed out that all of his close circle, especially Seniha, took advantage of Mükerrerem's weaknesses. Halit is indifferent and careless towards his wife. Seniha sneakily helps Mükerrerem get closer to the young and handsome Nüzhet to upset Halit's life. Nüzhet makes Mükerrerem a means of pleasure for himself. In this process, Mükerrerem gradually loses his prestige in the society by experiencing a loss of status from accompaniment to mistress and from there to consomatrist.

Keywords: debauched woman, Nahit Sırrı Örik, novel, Schadenfreude, schadenfroh.

Türkan YEŞİLYURT*

Sinop Üniversitesi

Sorumlu Yazar/ Corresponding Author

* Doç. Dr.
Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk
Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sinop-Türkiye.
Elmek: turkanyes@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3138-1339

Makale Geçmişi/ Article History

Geliş Tarihi: 16.09.2020
Kabul Tarihi: 15.12.2020
E-yayın Tarihi: 15.12.2020

Giriş

Öncelikle “düşkün kadın” ifadesiyle neyin kastedildiğini belirtmek için “fuhuş” ve “fahişe” kavramlarını açıklamak yerinde olur. Günay Tümer’e göre “fuhuş”, bir kadının evlilik dışında meslek edinerek, para veya herhangi bir karşılık gözeterek bedenini bir erkeğin cinsel tatminine sunmasıdır. Bu biçimde gayri meşru yollara sapan kadınlara ve bazı durumlarda erkeklere “fahişe” denir. (196: 209).

“Fuhuş”un temelinde yatan ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel nedenlerin üstü örtülerek bütün sorumluluk kolaylıkla “düşkün kadınlar”ın üzerine yıkılır. Oysa bu kadınları kuşatan müşteriler, araçlar, kadın tacirleri, devletler ve benzeri unsurlar görmezden gelinir. Aytunç Altındal da kadınların bu yola çoğunlukla kendi başına değil, “muhabbet tellalı” veya “dost/belalı” diye bilinen kişilerce çıkarıldığına dikkat çeker (2016: 182). Öte yandan fuhuş sisteminden çıkar sağlayanların “düşkün kadınlar”ı ve bu kadınların kendilerini değersiz gördüğü bir gerçektir. Yani “düşkün kadınlar” hem değersizleştirmeye maruz kalır hem de üzerlerinden büyük kazançlar elde edilir. Jess Wells’in *Kadın Gözüyle Batı Avrupa’da Fahişeliğin Tarihi* adlı kitabında belirttiği gibi “Toulouse kenti kent fahişelerini ve gezgin fahişeleri üniversite kurmak ve kent giderlerini karşılamak üzere kullan[mıştır]” (1997: 35).

Fuhuş sorunu, başka problemlere de yol açmaktadır. Örneğin Türkiye’de I. Dünya Savaşı yıllarında Zafer Toprak’ın “İstanbul’da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklar (1914-1933)” adlı yazısında belirttiği üzere fuhuşla birlikte belsoğukluğu, frengi, şankr ve benzeri zührevi hastalıklar artmıştır (2016: 139); içki, kokain kullanımı ve kumar yaygınlaşmıştır (2016: 118). Fuhuşsuz bir toplum hedefi ortaya konmayıp bu sorun ya görmezden gelindiği ya da çeşitli bahanelerle normalleştirilmeye çalışıldığı sürece yazık ki, bu “insanlık suçu” işlenmeye devam edecektir.

Türk edebiyatında “düşkün kadın” konusu birçok romanda işlenmiştir. Bunlar arasında başta Namık Kemal’in *İntibah*, Ahmet Mithat’ın *Henüz On Yedi Yaşında*, Halit Ziya’nın *Sefile*, Mehmet Celâl’in *Dâmen-âlûde*, Selahattin Enis’in *Zâniyeler*, Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın *Kokotlar Mektebi*, Reşad Ekrem Koçu’nun, *Binbirdirek Batakhanesi Cevahirli Hanımsultan*, Reşat Enis’in *Afrodite Buhurdanında Bir Kadın*, Suat Derviş’in *Fosforlu Cevriye*, İrfan Yalçın’ın *Genelevde Yas*, Pınar Kür’ün *Asılacak Kadın*, Ayfer Tunç’un *Yeşil Peri Gecesi*, İnci Aral’ın *Safran Sarı* (*Yeni Yalan Zamanlar* 3) adlı eseri olmak üzere birçok roman sayılabilir (Yeşilyurt, 2018: 9).

Nahit Sırrı Örik’in hikâyelerinde birçok düşkün kadın karşımıza çıkar. Örneğin, “Bir Şüphe Hikâyesi”ndeki Cemile, “En Büyük Aşk”taki Nadide, “Turnede Bir Artist Öldürüldü”deki Nezihe Yanıkses yazarın hikâyelerinde yer alan düşkün kadınlarından birkaçıdır. Ayrıca Nalân Yıldız Müderrisoğlu’nun “Nahit Sırrı Örik ve Fransızca Yazılmış İki Hikâyesi” adlı yazısında belirttiği gibi yazarın Fransızca kaleme aldığı ve Eylül 1927’de Paris’te yayımlanan *Les Oeuvres Libres (Serbest Eserler)* dergisinde çıkan “Zeynep la Courtisane” (Kibar Fahişe Zeynep) başlıklı hikâyesinin başkışisi düşkün bir kadındır (1995: 148-149).

Nahit Sırrı Örik’in yayımlanan ilk romanı *Kıskanmak*’tır. Ayfer Yılmaz’ın belirttiğine göre roman, ilk olarak *Kıskançlık* adıyla 1937’de *Tan* gazetesinde tefrika edilmiştir. Eser 1946’da *Kıskanmak* adıyla basılmıştır (2006: 205). Burada başta Seniha olmak üzere roman kişilerinin kötücül duygularla genç ve güzel bir kadın olan

Mükerrem'i nasıl çıkışsızlığa sürüklediği ortaya konmuştur. Seniha'nın psikolojisi temel olarak "Schadenfreude" ve "schadenfroh" kavramları etrafında çözümlenmiştir. *Duden Deutsches Universal-wörterbuch*'a göre "Schadenfreude, başkasının talihsizliğinden, mutsuzluğundan, sıkıntısından haince, sinsice, kötücül biçimde sevinç duyma; schadenfroh, başkasının talihsizliğine, mutsuzluğuna, sıkıntısına haince, sinsice, kötücül biçimde tanıklık eden, bu hissi duyan"¹ (2015: 1512) demektir. Yaşar Önen-Cemil Ziya Şanbey, *Almanca-Türkçe Sözlük*'lerinde bu iki sözcüğü benzer bir şekilde açıklamaktadır: "Schadenfreude, başkalarının zarar görmesine sevinme, komşuya gülme; schadenfroh, başkalarının zarar görmesine, felaketine hınzırca sevinen, gülen (kimse)" dir (1993: 911). Tiffany Watt Smith'in *Schadenfreude (Başkasının Talihsizliğinden Duyulan Keyif)* adlı kitabında "Schadenfreude" kelimesine benzeyen farklı dillerdeki kelimeleri örneklendirir:

"Fransızlar 'joie maligne'den, yani başka insanların ıstıraplarından alınan şeytanî hazdan söz eder. Danimarkalılar 'skadefryd', Hollandalıların 'leedvermaak' hissini konuşur. İbranicede başka insanların başına gelen felaketlerden keyif almanın adı 'simcha la-ed'dir, [...]. İki bin yılı aşkın bir süre önce Romalılar 'malevolentia'dan bahsediyordu. Bundan da önce Yunanlılar 'epichairekakia'yı tarif etmişti." (2020: 17)

Türkçede tam karşılığı olmayan sözcüğün Arapçadaki karşılığı "şemâtet" tir. "Şemâtet, birinin başına gelen felâketten dolayı sevinme, sevincini gösterme" (2005: 933) anlamına gelmektedir.

Halit ile Seniha Arasında Kalan Mükerrem

Seniha ve Halit iki kardeştir. Ancak, Seniha çocukluğundan beri Halit'e karşı olumsuz duygularla yüklüdür. Bunun birçok nedeni vardır. Halit yakışıklı bir erkekken Seniha çirkin bir kadındır. O, yurtdışında okumuş bir mühendisten Seniha, kız idadisi veya kız muallim mektebine gitmek istediği hâlde gidememiştir. Kendisiyle evlenmek isteyen Cemil Şevket'le evlenmesine ailesi izin vermemiştir. Hem okutulmamasının hem de evlendirilmemesinin nedeni masraf yapılmak istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü yurtdışında eğitim gören Halit'in giderleri önceliklidir. İki yıl arayla annesini kaybeden ağabey ve kardeş baş başa kalırlar. Ne var ki, iki kişi aynı evde yaşayan iki yabancı gibidir. Kırklı yaşlarına kadar vaktini Beyoğlu'nun eğlence ve sefahat yerlerinde geçiren Halit, yoksul düşmüş bir ailenin güzel kızı Mükerrem'le evlenir. Mükerrem, Halit ve Seniha ile birlikte yaşamaya başlar. Halit'e karşı yıllardır içinde olumsuz duygular biriktiren Seniha, onun canını yakmak için eşi Mükerrem'i kullanır. Genç ve deneyimsiz Mükerrem'i eşini aldatması için sessizce yönlendirir. Mükerrem, Zonguldak'ın sonradan görme ailelerinden birinin şımarık oğlu Nüzhet'in gençliğinin ve yakışıklılığının cazibesine kapılır. Bir süre gizlice buluşurlar. Ne var ki, işret âleminde Nüzhet, Mükerrem'le birlikte olmak isteyince genç kadın onun gözündeki değersizliğini kavrar. Bu acı kavrayışla evinin yolunu tutar. Bu sırada Seniha eşinin kendisini aldattığını Halit'e haber vermiştir. Halit, altıpatlarını alarak Mükerrem ve Nüzhet'in buluştuğu yere gider. Burada Nüzhet'i bulurken eşini bulamaz. Tartışmalarının sonucunda Nüzhet, Halit'e eşiyile birlikte olduğunu itiraf edince Halit

¹ [Scha - |den|freu|de, die (o.Pl.): boshafte Freude uber das Missgeschick, Unglück eines andern: S. empfinden.scha _ |den|froh (Adj.): von Schadenfreude zeugend; voll Schadenfreude: ein -es Gelachter; s. grinzen.] Bu madde Almandan Türkçeye Derya Önder tarafından çevrilmiştir.

ona iki el ateş eder. Nüzhet hayatını kaybederken Halit hapse mahkûm olur. Sonuç olarak aile dağılır. Seniha alaylı bir öğretmen olarak Amasra ve Polathane’de öğretmenlik yapar. Halit hapisten çıkınca arkadaşlarının yardımıyla iş bulur. Mükerrerem ise kötü yola düşer.

Seniha ve Halit iki kardeş olmalarına karşın Seniha, Halit’e karşı kıskançlık, öfke, nefret, kin ve hınç gibi olumsuz duygularla yüklüdür. O, yıkıcı bir kıskançlık içinde aklını doğru bir biçimde kullanamaz. Muhakeme gücünün zayıflaması onda öfkeye yol açar. Daha beteri bastırıldığı öfkesi ile Halit’e karşı zarar verme yönünde hareket eder. Uzun zamandan beri süren öfkesi nefrete dönüşür. Nefreti nihayetinde kine varır. Yani ondan öç almak ister. Bu düşmanlık duygusuyla Mükerrerem üzerinden Halit’e kötülük yapma hakkını kendinde bulur.

Halit, Seniha’nın kinini beslemekten başka bir şey yapmamıştır. Kız kardeşiyle ilişkisinde yaşamının merkezine kendisini koymuştur. O, duygudaşlık yoksunu biri olarak kız kardeşinin ruh dünyasına ilgisiz kalmıştır. Onu kendisine hizmet eden biri olarak görmüştür. Bencil ve kibirli biri olan Halit, Seniha’nın sessiz sessiz ve yavaş yavaş işlediği kötülüğü fark edememiştir.

Seniha, Halit’in talihinin dönmesi için eşini hedef alır. Mükerrerem, tam da aradığı kişidir. O, eşinden yirmi yaş küçüktür. Hayatı doyusuya yaşamak istemektedir. Halit ise hayattan yorulduğu, dinlenmek istediği için evlenmiştir. Mükerrerem, eşinden başka bir erkek tanımamıştır. Eşinin geçmişinden ise birçok kadın gelip geçmiştir. Halit, kibirli ve bencil biri olduğu için nasıl kız kardeşiyle duygudaşlık kuramadıysa eşiyile de kuramamıştır. Sevgi nesnesi eşi değil, kendisidir. Eşinin neye ihtiyaç duyduğunu anlayamaz. Daha doğrusu bu yönde hiçbir çaba harcamaz. Mükerrerem evliliğinden bir süre sonra eşinin sevgisizliğini yoğun bir biçimde hisseder. Her ne kadar o, evlilikle sınıf atlamış, henüz on beş yaşındayken babasını kaybetmesi nedeniyle ailesinin düştüğü yoksul hayattan kurtulmuşsa da kendisini sevgisizliğin boşluğunda bulmuştur. Bu çukuru bilmiyor değildir. Ona oyuğu daha önce annesi göstermiştir. Yalnızca sevgi yoksunluğu daha çok derinleşmiştir.

Seniha ancak böyle makûs talihini yenebilecekmiş gibi bahtı açık olan Halit’in şansını dönsün istemektedir. Bunun için henüz yolun başında, gerçek hayattan habersiz olan Mükerrerem ve Nüzhet uygun iki kişidir. Mükerrerem’in Halit’i Nüzhet’le aldatmasının hayâli bile Seniha’ya zevk vermektedir:

“Allah’ın kendisine Halit’in bedbahtlığını göstereceği zaman mutlaka yaklaşmıştı. Ne çare ki, kardeşinin karısını çılgınca bir aşkla sevmediği düşüncesi bu sevinci ve saadeti azaltıyordu. Eğer Halit öyle sevseydi, karılarını cinnete, cinayet ve ölüme kadar seven bazı kocaların çılgın ve feci aşkı ile Mükerrerem’e bağlı bulunsaydı, şüphesiz ki şimdiden mustarip olmaya başlar, şimdiden karısının kendisini sevmediğini ve bir başkası ile alakadar olmaya başladığını görerek işkenceler içinde inlerdi.” (Örik, 1994: 92)

Seniha, Halit’in eşini Nüzhet’e yönlendirmek yolunda sinsice çalışırken ikisinin yakınlaşmalarının gecikmesi karşısında canı sıkılır. Çünkü eşinin Halit’e ihanet etmesi mutlu olmasını sağlayacaktır: “Bu kadın acaba ne zaman cesaret edecek, bu günah ne vakit işlenecekti!.. Kendisine ‘Kocanı aldat. Benden hiç korkun olmasın. Bilakis kocanı aldatman beni fevkalade bahtiyar edecektir’ denmesini mi bekliyordu? Seniha bunu nasıl diyebilirdi?” (1994: 100). Seniha, heyecanla Mükerrerem’in Halit’i aldatmasını bekler.

Hayalperest Mükerrerem

Gustave Flaubert'in 1857'de yayımlanan aynı adlı romanının başkışisi Madame Bovary edebiyata "Bovarizm" kavramını kazandırmıştır. Nahit Sırrı Örik, "Romanı Bitiriş Tarzları" adlı yazısında Madame Bovary bağlamında hayalperest bir kadının çok basit, şiir ve coşkudan mutlak surette yoksun bir hayat içinde duyacağı azap, isyan ve çaresizlik duygusunu ortaya koyarken "Bovarizm" in özelliklerini dile getirir (1995: 43). Mükerrerem'de de Madame Bovary'nin belirtileri vardır. Ayrıca Madame Bovary, Ahmet Şuayip'in belirttiği gibi "gelişi güzel terbiye edilmiş" (2005: 252) bir kadındır. Ayfer Yılmaz'ın ifade ettiği üzere Mükerrerem'in de "tahsilsiz ve basit zevkleri" (2006: 222) vardır.

İstanbul'dan Ankara'ya gelin giden Mükerrerem, daha sonra Halit'in işi nedeniyle eşi ve eşinin kızkardeşi ile Zonguldak'a yerleşmiştir. Burada eşinin ilgisizliği ve taşra sıkıntısıyla bunalan hayalperest bir kadın olan Mükerrerem, gençlik heyecanları içinde Nüzhet'e yönelir. Daha doğrusu genç ve güzel kadın, Nüzhet'in anaforuna kendini kaptırır.

Mükerrerem'i girdabına çeken Nüzhet; gençlik, yakışıklılık ve zenginlik sarhoşluğu içinde yaşayan biridir. Ailesi ise zenginliği şaibeli, sonradan görme bir taşralıdır. Ne annesi ne de babası rol modeli olacak kişiler değildir. Ebeveynleri - özellikle annesi- cinsiyetçi, şımarık ve sorumsuz oğullarının egosunu şişirmekten başka bir şey yapmamıştır. Nüzhet'in annesi, oğlunun kendisinden başka bir kadını sevmesine izin vermeyen bir psikoloji içindedir. Hatta oğlunun birlikte olduğu kadınları değersizleştirmesine destek olur.

Hem Mükerrerem hem de Nüzhet birbirlerinin gençlik ve güzelliğine kapılmıştır. Cinsel çekimleri onları birbirlerine itmiştir. Mükerrerem, Nüzhet'in sevgisizliğini ve kendisinin zaafını fark edip Seniha'ya sığınmak istediğinde, o durumu anlamamazlıktan gelmiştir. Özellikle Nüzhet'in annesi Nuriye ve Halit'in kız kardeşi Seniha, Mükerrerem'i Nüzhet'e hazırlamıştır. Halit'in eşinin hayatına bir başkasının girmiş olmasından kaynaklanan değişimin farkına varmaması ise ona karşı ne kadar duyarsız ve ilgisiz olduğunu gösterir.

Ruhtan Arındırılmış Bir Varlık veya Cinsel Nesne Olarak Mükerrerem

Nüzhet, Mükerrerem'i sadece zevk aracı olarak görmüştür. Carol J. Adams'ın *Etin Cinsel Politikası (Feminist-Vejetaryen Eleştirel Kuram)* adlı kitabında belirttiği gibi "Erkekler 'et' olarak kendilerinin sahibidir, kadınlara ise 'et' olarak sahip olunur" (2020: 130). Mükerrerem de Nüzhet için güzel ve taze bir "et"ten başka bir şey değildir. Hatta parçalanmış bir "et"tir: memedir, kalçadır, bacaktır. Nüzhet, Mükerrerem'i "et"e indirirken onun ruhunu yok sayar. O, hayatına girmiş bütün kadınlar gibi bir nesne, başka bir deyişle "tüketilecek et"tir.

Nüzhet, Mükerrerem'in bedenini "et"e indirmediğini buluşma mekânları da gösterir. Onların ilk buluşma yeri Nüzhet'in ailesinin evidir. Bir anlamda, burada, annesinin ve hizmetlilerin gözlerinin önünde cinsel beraberlik yaşarlar. Nüzhet, Mükerrerem'den bıkınca onunla babasının işçilerinden birinin evinde bir araya gelmeye başlar. Durumun farkında olmayan Mükerrerem, her an yakalanma korkusu ve hizmetlilerin aşağılayıcı bakışları arasında Nüzhet'le buluşmaktan kurtulacağı için sevinir. Barbara H. Rosenwein ve Riccardo Cristiani, *Duygular Tarihi Nedir?* adlı

kitaplarında beden ve mekân ilişkisiyle ilgili olarak şu saptamayı yapar: “Beden uzam ve mekânlarda hareket ederek onlara anlam verir; aynı zamanda uzam ve mekânlar da kültürel ve kişisel anlamlar üstlenerek karşılığında insanları etkiler” (2019: 136). Mükerrerem ile Nüzhet’in bir araya geldiği iki ev de -birincisi daha özenli hazırlanmış olsa da- sevgiyle mühürlenmiş mekânlar değil, iki bedeninin yalnızca şehvî duygularını doyurmak için bir araya geldiği mekânlardır. Ancak ilki, Nüzhet’in ailesiyle birlikte yaşadığı ev olması bakımından yine de bir değere sahiptir. İkincisi ise Nüzhet’in çeşitli kadınlarla buluştuğu yer olması açısından kelimenin tam anlamıyla değersizdir. Bu mekân; Nüzhet, Mükerrerem’e saygın bir kadın olmadığını açığa vurduğu anda Mükerrerem’in bireysel ve toplumsal anlamda düştüğü yer olur. Orada Nüzhet’in gözündeki Mükerrerem ayan beyan görünür: Charles Baudelaire gibi söylersek “Şehvetten kudurmuştur, perişan olmak ister” (1995: 151). Kısacası mekânın değersizleşmesiyle Nüzhet’in Mükerrerem’i bir kadın olarak değersizleşmesi arasında koşutluk vardır.

Bir “Schadenfroh” Olarak Seniha’nın Kaderiyle Oynadığı Mükerrerem

Seniha, Halit’e eşinin kendisini Nüzhet’le aldattığını açıkladığında onun büyülenmesini, çalmasını incittiği için “Schadenfreude” ile dolar. Bir başka deyişle Halit’in başına gelen felaketten, bu felaketi onun yüzüne karşı dile getirmekten sevinç duyar. Kız kardeşinin sözleri karşısında Halit’in gösterdiği soğukkanlı tepki, Seniha’nın hedeflediği bir yengi olmasa da Halit’in onun karşısındaki ilk yenilgisidir. Yani Seniha bir utku kazanmıştır: “Halit yüreğinden yaralanmış olmasa bile muhakkak gururundan yaralıydı. Ve nihayet Seniha’ya bu da yetebilirdi” (Örik, 1994: 146).

Halit, daha önce kararlaştıkları gibi, kız kardeşinin çalıştığı yere gelip haber vermesi üzerine eşi ile Nüzhet’in buldukları yere giderken revolverini yanına alır. Tabancanın işaret ettiği şey ya öldürmek ya da ölmektir. Seniha, Halit’in talihini iyiden kötüye döndürecek bu durumun sürmesi için katil olmasını ister. Çünkü Seniha, Halit’in talihsizliğinden şeytanî bir zevk duyar: “Halit’in bedbaht olması ve sürünmesi için gittiği yerde vurulmasını değil; vurmasını, katil olmasını istemek daha doğru idi” (1994: 152).

Karacaoğlan’ın “yüzünde göz izi var, sana kim baktı yârim” dizesini düşünürsek Halit’in Mükerrerem’de meydana gelen duygusal dalgalanmaları anlamaması aralarındaki uzaklığı gösterir. Bu bakımdan Halit, anlatıcının ifadesiyle “karısının kollarında yakalasa belki de vurmuyacağı” (1994: 163) Nüzhet’i “düşkün kadınların” önünde Mükerrerem’den bıktığını söylediği için öldürmüştür. Yani yaralanan gururu, revolverle iki el ateş etmesine sebep olmuştur.

Halit’in Nüzhet’i öldürmesi Mükerrerem’i rahatlatmıştır. Kibirli ve sevgisiz iki erkek arasında sıkışmaktan kurtulmuştur. Her iki erkek de kendisinin kötücül yanlarını parlatmıştır. Onlara istedikleri kadını oynamaktan yorulmuştur. Aslında riyakâr gölgesinden sıyrıldığı için nefes almıştır:

“Hatta yeni vaziyetten içten içe ve gizliden gizliye belki biraz da memnundu. Aylardan beri ona çok ıstırap çektiren bir erkekten de, daima emirler veren bir erkekten de aynı zamanda kurtulmuştu. Artık Nüzhet’in kendisini bırakıp başka bir kadına gitmesi ihtimali ile titremeyecek, artık Halil’e hoş görünmek için bir şey sezdirmemek için zahmetlere girmeyecekti.” (1994: 186)

Halit, eşinin kendisini aldattığı Nüzhet'i öldürüp tutuklanınca, Seniha, onun yıkımını görmek için hapisaneyeye gider. Gerçekte "schadenfroh" hâliyle Halit'e içinden gülerken görünüşte onunla ilgileniyormuş gibi yapar. Ancak, Halit'in çöküşü kadar kendisinin çürüyüşünü fark edemez. Aslında kız kardeşin ruhsal çürüyüşü, Halit'in fiziksel çöküşünden daha derindir:

"Seniha ile konuşmak üzere Halit parmaklığın önüne gelince, kendisini geçkin kız sekiz on saatlik bir zaman içinde âdeta birkaç yıl ihtiyarlamış buldu. Rengi bir ölü gibi sararmış, gözleri sönmüş ve yüzünde çok derin çizgiler olmuştu. Seniha bu zavallı yüze doya doya ve ruhundan güle güle bakarak sordu:

-İstediğin bir şey var mı ağabey? Her gün yemeğin gelecek. Şimdi yatak da göndereceğim. Rahat mısın?" (1994: 172-173)

Seniha, "Schadenfreude" ile öyle bir doludur ki Halit; hırsızlıktan, tecavüzden, yaralama suçundan hapisanede bulunanlarla uzun süre birlikte kalacağından ötürü sevinir. Bu durumu suçluların kendisine yaptığı bir iyilik olarak algılayarak gördüğü bu iyiliğe karşı teşekkür etmek ister gibi onlara bakar:

"Hırsızlık için evlere girmek gibi, adam yaralamak gibi, ırza tecavüz gibi sebeplerle yakalanıp itile kakıla getirilmiş olan ve hepsi de Halit'le beraber haftalarca, aylarca, belki senelerce burun buruna yaşayıp çile dolduracak bu sefillere, kardeşine herhalde verecekleri ıstıraplar için Seniha kalbinde bir dakika garip bir sevgi ve âdeta minnetle baktı." (1994: 175)

Halit, eşiyle kendisini aldattığından dolayı Nüzhet'i öldürdüğünü söylediği hâlde tanıklığına başvurulmuş Seniha, "Böyle bir şeyden katiyen haberdar değilim efendim. Hatta şimdi de Mükerrrem Hanım'ın günahkâr bir kadın olduğuna ve kardeşimi aldattığına katiyen hükmedemiyorum. Ağabeyimin feci bir yanlış neticesinde bu cinayeti işlemiş olmasından çok korkuyorum" (1994: 177) demiştir. Oysa Halit'i aldatması için sinsice Mükerrrem'i Nüzhet'e yönlendirmiş, bir süre sonra durumu Halit'e bildirmiş, onunla birlikte kararlaştırdığı üzere Mükerrrem'le Nüzhet'in buluştuğu gece Halit'in işyerine giderek durumu haber vermiş, onun yanına altıpatlarını alarak ihanetin işlendiği yere gidişini izlemiştir. Ancak, Halit'in fazla ceza almasını istediği için yalan söylemiştir. Halit, bir daha mahkemede aleyhinde konuşan kız kardeşi ile görüşmeyi kabul etmez. Seniha ise bir "schadenfroh" hâliyle kendisini hiçbir kurtulma ümidi kalmamış bir mahkûm olarak görmek zevkenden mahrum ettiği için Halit'e enikonu kırgınlık duyar:

"Ve Seniha buna çok acınmıştı. Halit'in bitap, biçare ve düşkün simasını yakından görmek çok lezzetli oluyordu ve bu lezzeti ancak iki üç kere, katil fiilini işlediği gecenin sabahında ve tahkikatın ilk günlerinde tatmıştı. Şimdi, hiçbir kurtulma ümidi kalmamış bir mahkûm olarak onu görmek zevki elbette daha büyük, çok daha büyük olurdu. Seniha bu zevkten mahrum edildiği için âdeta hakkı yenmiş gibi bir şey duyuyor, ağabeyine karşı bir gücenme hissediyordu." (1994: 193-194)

Yıllardır yaşadığı bütün eksiklerin sebebi olarak Halit'i gören Seniha, ona karşı hınç doludur. Max Scheler, *Hınç* adlı kitabında hınç (ressentiment) ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapar:

“Ressentiment genelde insan doğasının normal bir bilişimi olan belli duygu durumları ve etkilenimlerin sistematik olarak bastırılması sonucu ortaya çıkan, süregelen bir zihinsel durumdur. Bu duyguların bastırılmasıyla belli türden değer yanılısamlarına ve buna uygun değer yargılarına kapılma sürekli bir eğilim hâlini alır.” (2015: 24)

Seniha, kendisiyle evlenmek isteyen Cemil Şevket Bey’e ailesi tarafından verilmeyince onunla kaçmaya hazır olduğunu bildirmek için bir gece onunla buluşur. O sıcak ve karanlık yaz gecesinde ilk cinsel deneyimini yaşar. Ancak, Cemil Şevket Bey, bu gecedeki sonra Seniha’yla nikâhlanmayı uygun bulmadığı gibi onunla ilişkisini keser. Seniha, yaşadığı bu durumdan Halit’i sorumlu tutar. Çünkü ailesi yurtdışında okuyan oğullarının giderlerini karşılayabilmek için kızlarına masraf yapmak istememiştir. Seniha hayatındaki ikinci cinsel deneyimi Halit’in bir yaz günü, bir şeyler istemek için işyerinden evlerine yolladığı hademeye yaşar. Seniha, Cemal Paşa’nın kızı olarak bir hademeye yaşadığı bu deneyimden dolayı kendisini aşağılanmış hisseder. Bu kusurunun ağırlığını, bu üzüntüsünün acısını, hademe ondan para talep ederek daha da artırır. Seniha, ona karşı öyle bir hınçla doludur ki, kendini horlanmış hissettiği bu deneyimlerin suçlusu olarak Halit’i görür.

Mükerrem, Seniha’nın Halit’e kötülük yapmak için kullandığı bir araçtır. Bunu anlayamayan Mükerrem, Halit hapse girince Seniha ile yaşamaya devam edeceğini sanır. Seniha eşini aldatmış ve hapse girmesine sebep olmuş bir kadınla yollarını ayıracağını söyleyerek onu küçümser. Mükerrem annesinin evine dönmek istemez. Onun annesinin yanına dönmek istemeyişi boşuna değildir. Hülya Dünder’in “Nahit Sırrı Örik’in Romanlarında Narsisist Entrikalar” adlı doktora tezinde belirttiği gibi annesi Mükerrem’in tahsil görmesinden evlenmesini istemiştir. Bu durum kızını maddî açıdan bir yük olarak gördüğünü ve bir an önce başından atmak istediğini düşündürür (2009: 177). Mükerrem de annesinin yanına gitmek yerine kendisine nikâh vadeden Madenci Şevket Bey’e metres olur.

Seniha, Amasra ve Trabzon, Polathane’de öğrencilerini sevmeyen bir öğretmen olarak görev yapar. Halit’in hapisanede çıkacağı zaman Polathane’den Zonguldak’a döner. Amacı ailelerinden miras kalan köşkün Halit’e ait olan hissesini satın almaktır. Seniha, sadece Halit’in hissesini satın almak için değil, aynı zamanda onun hapisaneden çıktığındaki aşağılanmış hâlini görmekten duyacağı mutluluğu yaşamak için de gelmiştir. Çünkü yıllardır ona karşı hissettiği aşağılık kompleksini telafi etmek istemektedir: “Onu hapisaneden çıktığı hâlde, o zelil ve feci hâlde görmek saadetinden kendisini elbette mahrum etmek istemez, buna yüreği elbette razı olmazdı” (Örik, 1994: 208).

Seniha hapisliği nedeniyle parasız kaldığı ve kolay iş bulamayacağı düşüncesiyle Halit’in hissesini satın alabileceğini sanır. Asıl derdi ise yarısına sahip olduğu köşkün tamamına sahip olmaktan çok onu ezmekten duyacağı hazzı tatmaktır. Çünkü “Shadenfreude” hâli bayağılık gibi başka kusurlarını da ortaya çıkarır:

“Halit’in köşkteki hissesini satın almak isterken belki onun elinde beş para bulunmadan hapisaneden çıkmamasını, iş aramakla geçecek günlerde aç kalmamasını da hakikaten istemişti. Lakin yüreğinin bir köşesinde, en gizli ve en uzak köşesinde yer alan bu duyguyu başka duygular ve başka ihtiraslar bastırıyordu... Ve bunların en büyüğü, kardeşinin elinden bu hisseyi yok

pahasına alarak kârlı bir iş yapmak hevesi değildi. Fakat onun hakkını çiğnemek, onu ezmek zevkiydi.” (1994: 217)

Seniha'nın çocukluğundan beri devam eden Halit'e karşı hissettiği kıskançlık duygusu onun hapse girmesine, aile ocağının yıkılmasına rağmen dinmez. Soren Kierkegaard, *Works of Love* adlı kitabında kıskançlık ile “Schadenfreude” arasındaki bağı şöyle açıklar:

“Kem bir bakış vardır. Bir kem bakış nasıl olur da iyilik ihtimali belirtisi taşıyabilir? – Kıskançlık hazırdadır. Bir insandan çabucak vazgeçebilir, ancak yine de onun gitmesine gerçekten izin vermiş gibi ondan hemen vazgeçmez – hayır, onun düşüşüne yardımcı olmak için çok erken bir adımdır. Düşüş kesinleşir kesinleşmez, kıskançlık aceleyle karanlık deliğine döner ve kötülük [Alm. Schadenfreude; Danca: Skadefryd] adıyla anılan ondan da iğrenç akrabasını çağırır, böylece kıskançlık ve [Schadenfreude] kendi verdikleri zarara birlikte sevinirler [Alm. Schadenfro; Danca: Skade].”² (1995: 257)

Seniha Halit'i ezme hazzını artırmak için -birikmiş bin yedi yüz on lirası olduğu hâlde- davavekili aracılığıyla ona yalnızca yüz lira teklif eder. Ne var ki, köşkü satın alamaz. Çünkü arkadaşları Halit'e bir şirkette iş bulmuş, hatta şirketten iki aylık avans almışlardır. Yani onun acil olarak paraya ihtiyacı kalmamıştır.

“Düşkün Kadın” Mükerrerem

Hayâl kırıklığı içinde Rize vapuruna binen Seniha, burada bir konsomatris olarak Ayten adıyla karşısına çıkan Mükerrerem'le karşılaşır. Ona karşı acıma hissetmediği gibi Mükerrerem'i horlar. Mükerrerem ise onun karşısında eziklik ve utanma hissiyle kendini savunmaya geçer:

“Rica ederim, itham etmeyiniz. Ne yapabiliyordim. Biraderinizden ayrılmış bulununca nasıl ortada kaldım, unuttunuz mu? Hayatımı kazanmak için başka bir imkân görseydim bu hâle elbette düşmezdim. Fakat kocasının kendi yüzünden katil olduğu bir kadın. Beni hizmetçi olarak bile kimse evine almak istemeyecekti. Madenci Şevket Bey bir müddet sonra nikâh edeceğini vadetmişti. Sözünde durmadı. Her adiliğine rağmen onunla yaşayacaktım. Fakat insanı metres alanlar yüz sene tutmuyorlar.” (Örik, 1994: 234-235)

² “There is an evil eye. How would an evil eye be able lovingly to catch a glimpse of the possibility of the good! – There is envy. It is quick to give up on a person, and yet it does not actually give him up as if to let him go – no, it is on the go very early to assist in his downfall. And as soon as that is certain, envy hurries home to its murky hole and calls to its even more loathsome relative that goes by the name of malice [Skadefryd] so that they are able to rejoice together to – their own detriment [Skade].” Kierkegaard, Soren (1995). *Works of Love*. New Jersey: Princenton University Press. Bu paragraf İngilizceden Türkçeye Derya Önder tarafından çevrilmiştir. Paragrafın Nur Beier'in Danca aslından çevirisi ise şöyledir: “Bir kem göz vardır, ki bir kem göz iyilik ihtimalini nasıl olur da sevgiyle fark edebilecekti! -Gıpta vardır; bir insandan vazgeçmekte eli çabuktur, ve yine de, aslında ondan, onu serbest bırakmış gibisinden, vazgeçmez, hayır, onun mahvına yardımcı olmak için erkenden kolları sıvamıştır. Bu bir kesinleşti mi, o vakit gıpta bir hız yuvasına, o izbe köşesine döner, ve ondan daha da menfur hısmını, adına nispetçilik deneni, çağırır yanına, birbirleriyle keyif sürsünler diye-kendi zararlarına.” Kierkegaard, Soren (2020). *Seoginin İşleri*. Çev. Nur Beier. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Mükerrem'in kötü yola düşmüş olmasına rağmen -eğer ihtiyacı varsa- bütün birikimini Halit'e vermek isteği Seniha'yı neredeyse çileden çıkarır: "Biraz param var. Eğer sıkıntıda ise..." (1994: 237). Bir katil olan Halit'e hem arkadaşları hem de eski eşi yardım etmekten kaçınmamaktadır. Bu Seniha için bir darbe olur:

"Mükerrem'e hiç acımadım. Fakat onun belki tek mil parasını Halit'e göndermeye hazır oluşu kendine çok dokunmuştu. Bu katil hâlâ seviliyor, yardım himaye görüyordu. Dostlar kendisine hemen iş, mevki buluyorlardı. Ve hayatı nihayet kendi yüzünden mahvolmuş bir kadın, kim bilir ne zilletler mukabilinde topladığı bir parayı belki bu paranın tek milini ona göndermeye hazır bulunuyordu." (1994: 238)

Seniha, Halit'in hayatının altüst etmek için âdeta Mükerrem'in yazgısıyla oynamıştır. Enis Batur da "Tutkunun Negatif Çehresi Üzerine Kanlı Bir Divertimento" adlı yazısında esas kurbanın Mükerrem olduğuna dikkat çeker: "Görünüşte kurban Nüzhet, katil Halit'tir. Ama asıl katil Seniha, asıl kurban Mükerrem'dir" (1994: 14). Gerçekten de mühendis Halit Bey'in eşliğinden, madenci Şevket Bey'in metresliğine oradan da konsomatrisliğe düşmüştür o.

Sonuç

Nahit Sırrı Örik'in *Kıskanmak* adlı romanındaki şahıs kadrosu içinde yer alan Seniha, Halit, Mükerrem ve Nüzhet'in karanlık yönlerinin nasıl kendilerini ve birbirlerini felakete sürükledikleri görülür. Onlar karanlık taraflarıyla yüzleşip hesaplaşmayınca yaşadıkları bütün talihsizliklerin sebebi olarak başkalarını görürler.

Seniha, Halit'e karşı kıskançlık, öfke, nefret, kin ve hınc gibi olumsuz duygularla doludur. Çünkü yaşadığı bütün talihsizliklerin sebebi olarak onu görür. Ondan öç almak için de genç ve güzel Mükerrem'i kullanır. O tam da aradığı kişidir. Çünkü hayalperest, tecrübesiz ve tahsilsiz biridir. Bütün bunlara kişisel zaafı eklenince Mükerrem'e kurban olmak düşecektir. Sorumluluğunu taşıması gereken Halit eşine karşı gereken ilgi ve özeni göstermez. Seniha, Halit'in hayatını altüst etmek için onu tuzağa düşürür. Nüzhet ise Mükerrem'i kendisine zevk aracı yapar.

Mükerrem'in yazgısında başkalarına kazanç sağlamak vardır. Bu bakımdan sonunda "bar kızı" Aysel olarak karşımıza çıkması şaşırtıcı değildir. O, eğlence yerlerinde müşteriyle beraber yiyip içerek çalıştığı yere kâr sağlayacaktır. Kısacası maddî ve manevî bakımdan felakete sürüklenmiş, insani değerlerini yitirmek zorunda bırakılmış bir kimsedir.

Kaynaklar

- Adams, C. J. (2010). *Etin Cinsel Politikası (Feminist-Vejetaryen Eleştirel Kuram)*. Çev. Güray Tezcan ve Mehmet Emin Boyacıoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ahmet Şuayip (2005). *Hayat ve Kitaplar*. Çev. Erdoğan Erbay. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Almanca-Türkçe Sözlük* (1993). Haz. Yaşar Önen-Cemil Ziya Şanbey. Haz. Vural Ülkü. Ankara: TDK Yayınları, s. 911.
- Altındal, A. (2016). *Türkiye'de Kadın*. İstanbul: Alfa.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük 3: O-Z*. İstanbul: Kubbealtı.
- Batur, E. (1994). "Tutkunun Negatif Çehresi Üzerine Kanlı Bir Divertimento". *Kıskanmak*.

- İstanbul: Oğlak, s. 9-14.
- Duden Deutches Universal-wörterbuch (2015). Berlin: Dudenverlag, s. 1512.
- Dündar, H. (2009). "Nahit Sırrı Örik'in Romanlarında Narsisist Entrikalar". Ankara: Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kierkegaard, S. (1995). *Works of Love*. New Jersey: Princenton University Press.
- Karanlıklar Prensi Baudelaire (1995). Haz. Erdoğan Alkan. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Müderrişoğlu, N. Y. (1995). "Nahit Sırrı Örik ve Fransızca Yazılmış İki Hikâyesi". *Nar* 6: 147-154.
- Örik, N. S. (1994). *Kiskanmak*. İstanbul: Oğlak.
- (1995). "Romana Bitiriş Tarzları". *Nar* 5: 40-45.
- Rosenwein, B. H. ve Riccardo Cristiani (2019). *Duygular Tarihi Nedir?* Çev. Kemal Özdil. İstanbul: Isık Yayınları.
- Scheler, M. (2015). *Hınç*. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Alfa.
- Smith, T. W. (2020). *Schadenfreude (Başkasının Talihsizliğinden Duyulan Keyif)*. Çev. Nüvit Bingöl. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Toprak, Zafer (2016). "İstanbul'da Fuhuş ve Zührevi Hastalıklar (1914-1933)". *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tümer, G. (1996). "Fuhuş" (İslam Dönemi). *İslam Ansiklopedisi*. C 13. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, s. 209-211.
- Wells, J. (1997). *Kadın Gözüyle Batı Avrupa'da Fahişeliğin Tarihi*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- Yeşilyurt, T (2018). *Romandan Bakan Düşkün Kadınlar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Yılmaz, A. (2006). *Nahit Sırrı Örik: Hayatı-Sanatı-Eserleri*. Ankara: Ürün Yayınları.

